પ્રવચન નં. ૫૫ શ્લોક - ૬ તા. ૧૨-૮-૭૮ શનિવાર, શ્રાવણ સુદ-૯ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર શ્લોક છઠ્ઠો – હિન્દી ચલેગા, આજ છઠ્ઠો છે ને છઠ્ઠો. શ્લોક બોલીએ ફરીથી.

(शार्दूलविक्रीडित)

एकत्वे नियतस्य शुद्धनयतो व्याप्तुर्यदस्यात्मनः
पूर्णज्ञानघनस्य दर्शनमिह द्रव्यान्तरेभ्यः पृथक्।
सम्यग्दर्शनमेतदेव नियमादात्मा च तावानयं
तन्मुक्त्वा नवतत्त्वसन्ततिमिमामात्मायमेकोऽस्तु नः।।६।।

આચાર્યનો પોકાર છે એમાં જુઓ તો ખરા. આહાહા! ઈસ આત્માકો 'અસ્ય' એટલે આ આત્માકો એ શુદ્ધ ચૈતન્ય ઘન પૂરણ સ્વરૂપ જે અસ્ય આત્માકો એમ 'અન્ય દ્રવ્યોસે પૃથક દેખના' અન્ય પદાર્થ છ દ્રવ્યો, દેવ–ગુરુ શાસ્ત્ર ઉસકી શ્રદ્ધા આદિકા રાગ–ઉસસે ભિન્ન શ્રદ્ધાન કરના. આ આત્માને અન્ય દ્રવ્યોથી ભિન્ન, અપના સ્વભાવથી અભિન્ન, અપના સ્વભાવસે અભિન્ન, સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! (શ્રોતાઃ– ફરમાવો) અંતર્મુખ હોકર ઉસકા શ્રદ્ધાન ઉસકો દેખના અર્થાત્ શ્રદ્ધાન કરના હી નિયમસે સમ્યગ્દર્શન હૈ. એ નિશ્ચયસે સત્ય સમ્યગ્દર્શન ધર્મકી પહેલી સીઢી કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા! એ સમ્યગ્દર્શનમેં જીતના આત્મામેં ગુણ હૈ સંખ્યાએ અનંત–અનંતાઅનંત–અનંતાઅનંત–અનંતાઅનંત સંખ્યાએ જીસકા અંત નહીં, ઐસા અનંત અનંત જે ગુણ હૈ આહા.... ઐસા આત્માકો શ્રદ્ધાન કરના તો જિતની શ્રદ્ધા જ્યાં હુઈ, તો જીતની સંખ્યામેં અનંત ગુણ હૈ ઉસકા એક અંશ વ્યક્તપણે સમ્યગ્દર્શનમેં વેદનમેં આતા હૈ, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહાહા!

હજી તો ચોથું ગુણસ્થાન કહા પંચમ અને છઠ્ઠાની વ્યાખ્યા તો બહુ આકરી છે. આહાહા! આ તો પ્રથમમાં પ્રથમ ભગવાન આત્મા અનંત ગુણનો અપાર સાગર ઉસકા અન્ય દ્રવ્ય અને અન્ય દ્રવ્યના ભાવસે ભિન્ન દેખના અથવા શ્રદ્ધાન કરના. એ નિર્વિકલ્પ સમ્યગ્દર્શન એ દર્શન કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા! અને જ્યાં સમ્યગ્દર્શન નથી ત્યાં ઉસકા જ્ઞાન ને વ્રત ચારિત્ર તપ એ બધા બાળ અજ્ઞાન તપ બાળ વ્રત હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા? એવી વાત છે ભાઈ આ.

યહ કૈસા હૈ આત્મા? "અપને ગુણ પર્યાયમેં વ્યાપ્ત રહેનેવાલા (આત્મા) હૈ" કયા કહેતે હૈ? કે જે વસ્તુ આત્મા હૈ, યે અપના ગુણ સહભાવી ઔર ક્રમવર્તી તેની પર્યાય ઉસમેં વ્યાપ્ત હૈ. સમ્યગ્દર્શનકા વિષય કયા હૈ એ પીછે કહેગા. યહાં તો હજી આત્મા કૈસા હૈ કે અપના અનંત

ગુણમેં વ્યાપ્ત હૈ રહેલ હૈ ઔર ઉસકી વિકૃત અથવા અવિકૃત અવસ્થા ઉસમેં વો આત્મા વ્યાપ્ત હૈ, પ્રસરેલ હૈ. આરે આવી વ્યાખ્યા હવે. આહાહા ! ભગવાન આત્મા એ પરદ્રવ્યસે ભિન્ન. શરીર, કર્મ, કર્મકા અનુભાગ ભાવ ઉસસે તો ભિન્ન પણ અપના અનંત ગુણ હૈ ઔર ગુણકી વર્તમાન (પર્યાય) ક્રમવર્તી વિકારી કે અવિકારી. અવિકારીકા અર્થ ! અસ્તિત્વ ગુણકી પર્યાય અવિકારી હૈ સબ ગુણકી પર્યાય વિકારી હૈ ઐસા હૈ નહીં. અજ્ઞાનમેં ભી હો અહીંયા તો. સમજમેં આયા ? આવી વાત છે. અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ આદિ ગુણ હૈ ઉસકી પર્યાય તો નિર્મળ હી હોતી હૈ. પણ જો દૂસરા ગુણ હૈ ઉસમેં કિતના ગુણકી પર્યાય વિકૃત ભી હોતી હૈ. શ્રદ્ધા ગુણકી, ચારિત્ર ગુણકી, આનંદ ગુણકી, પ્રદેશત્વ ગુણકી એવા ગુણકી કર્તા–કર્મ કરણ સંપ્રદાન ગુણકી વિકૃત અવસ્થા હોતી હૈ. એ વિકૃત અવસ્થા અને ગુણમાં આત્મા વ્યાપેલ હૈ ઉસમેં રહેલ હૈ. પરદ્રવ્યમેં નહીં. પરદ્રવ્યકા ભાવમેં નહીં. યહાં પરદ્રવ્યના ભાવ એટલે વિકારી જીવના (ભાવ) એ અહીંયા નહીં લેના. અહીંયા તો પરદ્રવ્ય કર્મ શરીર વાણી આદિ વસ્તુ ઔર ઉસકા ભાવ નામ શક્તિ એની જે ગુણ પર્યાય ઉસસે ભગવાન આત્મા રહિત હૈ. એ સમ્યગ્દર્શનકા વિષય હૈ કી નહીં એ બાત અત્યારે નહીં. પહેલી તો આ બાત હૈ. વસ્તુ કૈસી હૈ, સારા પ્રમાણકા વિષય, નિશ્ચયકા વિષય અને વ્યવહારકા વિષય. વિષય શબ્દે ત્રિકાળી દ્રવ્ય નિશ્ચયકા વિષય હૈ ઔર વર્તમાન પર્યાય વિકૃત અવિકૃત અવસ્થા હૈ, યહ વ્યવહારકા વિષય હૈ. દો મિલકર પ્રમાણકા વિષય હૈ. આહાહાહાહા !

તો કહેતેં હૈ કે "અપને ગુણ પર્યાયમેં વ્યાપ્ત રહેનેવાલા હૈ" આ પર્યાયમેં વિકૃત ભી લેના. સમજમેં આયા ? એ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, કામ, ક્રોધ, હિંસા, જૂઠ આદિકા ભાવ હૈ, યહ વિકૃત અવસ્થા હૈ, ઉસમેં ભી આત્મા વ્યાપ્ત ઉસમેં રહેલ હૈ. કોઈ પરદ્રવ્યમેં રહેલ હૈ ઐસે નહીં. ઔર પરદ્રવ્ય ઉસમેં આયા હૈ ઐસા નહીં. આહાહાહા ! એ ભગવાન આત્મા વસ્તુએ ત્રિકાળ શુદ્ધ હોને પર ભી, ઉસકા ગુણ ભી શુદ્ધ પૂરણ હોને પર ભી, ઉસકી પર્યાયમેં અપૂર્ણતા અને વિકૃત અવસ્થા જો હૈ, વો ભી આત્મા ઉસમેં વ્યાપ્યા હૈ આત્મા ઉસમેં વ્યાપ્ત નામ ઉસમે પ્રસર્યા હૈ. ઉસકા વિસ્તાર વો હૈ, ધનાલાલજી ! દ્રવ્ય ગુણ ને પર્યાય. દ્રવ્ય જો હૈ વસ્તુ એ અપના ગુણ અને પર્યાયમેં રહેલ હૈ. પરદ્રવ્યના ભાવ અને પરદ્રવ્યમાં એ રહેલ નથી. પરદ્રવ્યના ભાવ એ વિકારી અહીંયા નહીં લેના. અપના વિકારી ભાવ એ નહીં. કર્મ ને કર્મનો અનુભાગ જે જડ, ઉસસે રહિત આત્મા હૈ. પણ અપની પર્યાયમેં જે વિકૃત અવસ્થા હૈ, ઉસમેં તો યહ સહિત વ્યાપ્ત હૈ. સમજમેં આયા ? કયા કહા ? (શ્રોતાઃ– એક બાર આપ કહો પર્યાયકા ઈસમેં અભાવ હૈ) એ ક્યા ? એ તો શુદ્ધનયકા દ્રવ્યકા વિષય જબ બતાના હો તબ, યે તો અભી કહ દિયા ને !

વસ્તુ જો હૈ અનાદિસે એ અપના ગુણ પર્યાયમેં વ્યાપ્ત હૈ, અનાદિસે હૈ. હવે ઈતના હોને પર ભી, સમજમેં આયા ? ભાષા તો સાદી બાપા. વસ્તુ તો કોઈ અલૌકિક, સમ્યગ્દર્શનકા વિષય કયા, ઔર આત્મા કિસમેં રહેલ હૈ. આહાહા ! અનાદિસે કોઈ શરીરમેં આત્મા રહા હૈ, કે કર્મમેં રહા હૈ, કે સ્ત્રી કુટુંબ પરિવારમેં રહા હૈ, કે દેવગુરુ શાસ્ત્રમેં રહા હૈ ઐસા હૈ નહીં. અનાદિસે રહા હૈ તો અપના જે અનંત ગુણ હૈ ઔર ઉસકી વર્તમાનમેં વિકૃત ઔર અવિકૃત અવસ્થા હૈ ઉસમેં વો આત્મા રહા હૈ. સમજમેં આયા ? આ પ્રમાણ કા વિષય બતાયા. હવે ઉસમેં સમ્યગ્દર્શનકા

વિષય કયા યહ પીછે કહેગા. આહાહા ! આ... રે શું થાય ? મૂળ તત્ત્વની વાત જ ફેરફાર થઈ ગયો ને એટલે લોકોને વ્રત કરો ને તપ કરો ને આ પડિમા લે લો. ધૂળ હૈ. (શ્રોતાઃ– એ તો કામકી ચીજ હૈ.) કામકી ચીજ હૈ ને રખડનેકી. એ શુભભાવ જો હૈ એ તો સંસાર હૈ, પરિભ્રમણકા કારણ હૈ,–પરિભ્રમણ સ્વરૂપ હૈ. યહ કહાને, આત્મા વ્યાપ્તા હૈ વિકારી ભાવમેં એ પરિભ્રમણ સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! એ પરિભ્રમણ કર્મકે કારણસે કરતે હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહાહાહા ! અહીંયા તો ભગવાન આચાર્ય, અપની વાત કરતે કરતે આ વાત કરતે હૈ, કે અમારા આત્મા જો હૈ, યે અપના ગુણ જો સહવર્તી અનંત ગુણ હૈ ઉસમેં તો હૈ દ્રવ્ય, પણ અપની પર્યાયમેં જિતના મિત્થાત્વભાવ હૈ, રાગ ભાવ હૈ, દ્વેષ ભાવ હૈ, કામ–ક્રોધ ભાવ હૈ, પુણ્ય–પાપ ભાવ હૈ, વો ઉસકી પર્યાયમેં હૈ અને દ્રવ્ય ઉસમેં વ્યાપ્યા (ફૈલા) હૈ કોઈ કર્મસે વિકારી અવસ્થા હુઈ હૈ ઐસા હૈ નહીં. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

અપને ગુણ પર્યાયોમેં, અપની પર્યાયમેં, વિકારી ભી અપની પર્યાય હૈ, એમ કહેતે હૈ યહાં. યે વિકારી પર્યાય કોઈ કર્મકી નહીં હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! અરે મિથ્યાત્વ ભાવ હૈ એ ભી અપની પર્યાય હૈ, મિથ્યા શ્રદ્ધા હૈ યહ ભી અપની પર્યાય હૈ. (શ્રોતાઃ– કર્મજન્ય હૈ ?) કર્મજન્ય બિલકુલ નહીં. એ તો નિમિત્તસે કથન કરાના હો. એ તો નિમિત્તકે આશ્રયસે ઉત્પન્ન હુવા ઈતના, પણ હૈ તો યહ અપની પર્યાયમેં, અપને કારણસે. (શ્રોતાઃ– ઔદયિક કહેતે હૈ ના) ઉદય નામ અપની પર્યાય ઉદય ભાવ એ અપની પર્યાય હૈ જીવ તત્ત્વ હૈ. તત્ત્વાર્થ સુત્રમેં આયા નહીં, પહેલે અધ્યાયમેં. જીવ તત્ત્વ હૈ યહ મિત્થ્યાત્વ, પુણ્ય, પાપ એ જીવ તત્ત્વ હૈ. ઉદયભાવ એ જીવ તત્ત્વ હૈ. આવે છે ને પહેલા અધ્યાયમાં ? એ તો પીછે સમ્યગ્દર્શન બતાના હો, શુદ્ધનયકા વિષય બતાના હો ત્યાં પીછે કહી બાત. પહેલે તો ઈતનેમેં રાગમેં, વિકારમેં મિથ્યાત્વમેં પુણ્ય–પાપમેં આત્મા હી કર્તા હૈ ને વ્યાપ્ત હૈ, ઐસા ભી સિદ્ધ ન કરેને વિકાર પરસે હોતા હૈ તો અપની પર્યાયકા અસ્તિત્વકા ભી ઉસકો ખબર નહીં. આહાહાહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ ! આ તો સમ્યગ્દર્શન થયે પહેલે, ભગવાન આત્મા ! ચારે કોર ભલે દ્રવ્ય પડા હો, કર્મ, શરીર, વાણી પણ યહ આત્મા જો હૈ, યહ તો અપને ગુણ અને પર્યાયમેં હી વ્યાપ્ત હૈ, બસ ! આહાહા ! સમજમેં આયા ? મિથ્યાત્વમેં ભી આત્મા વ્યાપ્ત હૈ. એ દર્શનમોહ કર્મકે કારણસે મિથ્યાત્વ હૈ, ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! રાગ ને દ્વેષકા પરિણામ જો આત્મામેં હુવા, એ ચારિત્ર ગુણકી વિપરીત અવસ્થા અપનેમેં હૈ. સમજમેં આયા ? ઐસા આત્માકો ખ્યાલમેં પૂરણ લેકર પીછે સમ્યગ્દર્શનકા વિષય કયા હૈ યહ બતાના હૈ હવે. આહાહા ! આહાહા ! કયોંકિ સમ્યગ્દર્શનકા વિષય એક નયકા વિષય હૈ અને આ ગુણ પર્યાયમેં વ્યાપ્ત દ્રવ્ય એ પ્રમાણકા દો નયકા વિષય હૈ. પ્રમાણકા વિષય હૈ. શું કહે છે આ ?

પ્રમાણ નામ બે ભાગને લક્ષમાં લે એનું નામ પ્રમાણ અને એક ભાગને લક્ષમાં લે તેનું નામ નય. કહો આવી તો ભાષા સાદી હૈ. આહાહા ! પાટણીજી ! આવી વાતું છે આ ! આહાહા ! અહીં તો હજી આચાર્ય, આ જે તત્ત્વ વસ્તુ જે આત્મા એ પર રજકણો કર્મ શરીર વાણી મન એમાં એની અંદર મધ્યમાં ભલે દેખાય પણ વો ઉસમેં હૈ નહીં. ઔર ઉસસે વિકાર હુઆ ઐસા હૈ નહીં. આહાહાહા !

દ્રવ્ય નામ ત્રિકાળી વસ્તુ, ગુણ નામ ત્રિકાળી સ્વભાવ, અને પર્યાય નામ વર્તમાન વિકૃત અને અવિકૃત અવસ્થા એ બધામાં આત્મા વ્યાપેલ હૈ. એ વિકારમેં કોઈ કર્મ વ્યાપેલ હૈ ઐસા હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? (શ્રોતાઃ– હવે નયની વાત) એની પછી વાત. આહા ! પહેલે સે એમ વિચાર કરે કે વિકાર હૈ, યે કર્મસે હુવા હૈ તો પહેલી પર્યાયની અસ્તિત્વકી ચીજકી ખબર નહીં. સમજમેં આયા ? કયા કરે હમારે કર્મકા ઐસા ઉદય આતા હૈ તો વિકાર હોતા હૈ. “ કર્મ બિચારે કોન ભૂલ મેરી અધિકાઈ. ” જડ કર્મ એ બિચારા અજ્ઞાન જડ હૈ ઉસકી કયા, એ તો અજીવ દ્રવ્યમેં અસ્તિત્વ હૈ ઉસકા, એ અજીવ દ્રવ્યકા અસ્તિત્વ ચૈતન્યકી વિકારી પર્યાયમેં એ કર્મસે હોતા હૈ ? બિલકુલ નહીં. આહાહાહા ! ધનાલાલજી ! આ તો છે અંદર જુવોને અંદર, ઉસકા તો અર્થ હોતા હૈ. આ બધા અમારે શેઠિયા આવ્યા નથી ? મોહનલાલજી અને બાબુલાલજીને બધા અંદર છે કે નહીં પણ અંદર ? પાનામાં લખ્યા હૈ કે નહીં ? (શ્રોતાઃ– અંદરમાં લખ્યું છે પણ અંદરમાં તો અમને સમજાતું નથી. આપ કહો ત્યારે માંડ માંડ સમજાય છે) આહાહાહા !

કહે છે, કહેતે હૈ કે યહ આત્મા, પહેલું કહ્યું ’તું ને કે ઈસ અસ્ય આત્માકો પરદ્રવ્યસે પૃથક દેખના, એ નિશ્ચયસે સમ્યગ્દર્શન હૈ ઈતની બાત પહેલે કિયા. હવે એ આત્મા હૈ યહ કિસમેં વ્યાપ્ત હૈ ? કિતના શક્તિમેં ને પર્યાયમેં હૈ ? કે અપના ગુણ પર્યાયમેં વ્યાપ્ત રહેનેવાલા હૈ. આહાહા ! કભી આત્મા કર્મમેં ગયે નહીં, શરીરમેં ગયે નહીં, શરીરરૂપ હુવા અનંત વાર શરીરકા, પણ આત્મા શરીરકી પર્યાયરૂપ કભી નહીં હુવા. આહાહાહા ! અનંત કર્મકા રજકણકી મધ્યમેં પ્રભુ હૈ, પણ વહ આત્મા કર્મકી પર્યાયપણે કભી નહીં હુવા. ઔર એ કર્મકી પર્યાય આત્માકી સાથમેં હૈ તો કર્મકી પર્યાયસે વિકૃત અવસ્થા આત્મામેં હોતી ઐસા કભી નહીં હોતા. આહાહાહા ! બાબુલાલજી ! ન્યાં તમારે કલકતામાં ક્યાંય ન મળે પૈસામાં ધૂળમાંય ક્યાંય ન મળે. માટે કહે છે ને અમે અહીંયા આવ્યા છીએ ને કલકતેથી. આહાહાહા ! ક્યાં ગયા છોટાલાલજી ! આહા ! સમજાય એવું છે ને ભગવાન ! આહાહા ! આહાહા ! પરમાત્મા કહેતે હૈ યહ સંતો કહેતે હૈ. સંતો તો આડતીયા હૈ. કે પ્રભુ આમ કહેતે હૈ ને ઐસા હૈ, કે આ આત્મા જે વસ્તુ હૈ, દ્રવ્ય તરીકે પદાર્થ, તો ઉસમેં જે ગુણ હૈ એ ઉસમેં આત્મામેં હૈ અને પર્યાયમેં વિકૃત અવસ્થા હૈ એ ભી આત્મા ઉસમેં વ્યાપ્યા હૈ, કોઈ પરદ્રવ્ય વ્યાપ્યા હૈ ને વિકાર હૈ ઐસા હૈ નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

અપને ગુણ પર્યાય, અપને ગુણ અને અપને પર્યાય મિથ્યાત્વ રાગ, દ્વેષ, અજ્ઞાન, કામ–ક્રોધ વિષય વાસના, એ અપની પર્યાયમેં હૈ, એ અપની પર્યાય હૈ, આહાહા ! કોઈ પરદ્રવ્યકી પર્યાય હૈ અને પરદ્રવ્યસે હુઈ હૈ ઐસા નહીં, ઈતના તો પહેલે સિદ્ધ કિયા. આહાહા ! ઔર, ઐસે હોને પર ભી, ઐસા રહેનેવાલા હોને પર ભી, પ્રમાણકા વિષયમેં ગુણ ને પર્યાયમેં રહેનેવાલા હોને પર ભી शुद्धनयतः एकत्वे नियतस्य “શુદ્ધનયસે એકત્વમેં નિશ્ચિત કિયા ગયા હૈ” આહાહા !

યહાં ત્રિકાળીનય વો તો દો નયકા પ્રમાણકા વિષય સિદ્ધ કિયા. હવે જો શુદ્ધનય જો હૈ, યે તો એકાકાર સ્વરૂપ ત્રિકાળ એકરૂપ હૈ, ઉસકો બતાતે હૈ. આહાહા ! ગુણકા ભેદ ને પર્યાયકા ભેદ એ બતાતે નહીં. એ ગુણકા ભેદ ને પર્યાયકા ભેદ વ્યવહારનયકા વિષય થા તો પ્રમાણકા ઉસકો વિષય બતાયા. સમજમેં આયા ? આવી વાતું હવે વાણિયાને નવરાશ ન મળે, ધંધા આડે

પાપ આડે આખો દિ' શેઠીયા શું તમારે કહેવાય ? (શ્રોતાઃ- આમાં વાણિયા ઘણાંય આવશે.) વાણિયા જ આવવાના ને બધા. ઓલામાં એમ લખ્યું છેને ભાઈએ જૈન ધર્મ અત્યારે વાણિયાને વ્યવસાયવાળાને આવી ગયો છે. વ્યવસાય આખો દિ' ધંધા પાપ બાયડી છોકરા કુટુંબ દવાખાના ઈન્જેકશન આ દવા લીધી ને આ કર્યું ધૂળે ધૂળ. (શ્રોતાઃ- માંદા પડે તો શું કરવું ?) કોણ માંદો પડે ? (શ્રોતાઃ- શરીર માંદુ પડે.) શરીર ? એ તો જડ છે, અને જડની અવસ્થામાં આત્મા નથી. આત્મામેં રોગ છે એ તો મિથ્યાત્વ અને રાગ દ્વેષનો રોગ છે. પણ એ રોગમાં પણ વ્યાપેલો આત્મા છે. સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! આહાહાહા !

કોઈ ઈશ્વરે એને વિકાર કરાવ્યો છે, કે કર્મનું બહુ જોર આવ્યું અંદરમાં માટે વિકાર કરવો પડે છે એમ છે નહીં. એની પર્યાયનું સ્વરૂપ જ વિકૃત થવું તે કાળે, એ રીતે એનો વ્યાપેલો આત્મા એમાં રહેલો છે.

છઠ્ઠા શ્લોક અમારા જિનેશ્વરદાસજી (કહા) કે ભાઈ આયે હૈ ના, એમના માટે આજ હિન્દી લ્યો કીધું. હવે મંગળવારે શરૂ હોગાને આપણે, શિક્ષણ શિબિર. આહાહા ! ભાવ તો હૈ યે હૈ. હિન્દીમાં આવે પણ વસ્તુ તો જે છે તે જ છે ને ભૈયા. આહાહા ! પહેલાં જ્ઞાનમાં આત્મા દ્રવ્ય ને ગુણ પર્યાય સ્વરૂપ છે ઐસા પહેલે ઉસકો જ્ઞાન હોના ચાહિએ, એ જ્ઞાન સમ્યક્ નથી. પણ એ જ્ઞાનનું અંગ પહેલે પ્રગટ હોના ચાહિએ. ઓલામાં આવ્યું છે ને ? એમકે ભેદ બતાવવો છે તે જ્ઞાનનો અંગ છે. એમાં એ જ્ઞાનનો અંગ એ જાતનો સાચો થાય છે. સમ્યગ્જ્ઞાન નહીં, પણ જ્ઞાન અંદર, દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર તે આત્મા એમ બતાવવું, પણ એમાં એક જ્ઞાનનો અંગ ત્યાં સિદ્ધ થાય છે એક વ્યવહારનો, કળશ ટીકામાં છે. સમજાણું કાંઈ ? આમાં જ છે, પાંચમાં કળશમાં કળશ ટીકા છે ને ? જુઓ લ્યો એ જ નીકળ્યું. પાંચમો કળશ છે ને ? "તેવી રીતે ગુણગુણીરૂપ ભેદ કથન જ્ઞાન ઉપજવાનું એક અંગ હૈ" એ જાતનું જ્ઞાન થાય છે પહેલું, એ સમ્યગ્જ્ઞાનની અહીં વાત નથી. આ ગુણગુણીનું ભેદ કથન, એ વ્યવહારનય, આહાહા ! ગુણગુણીરૂપ ભેદકથન એ જ્ઞાન ઉપજવાનું એક અંગ છે, જીવનું લક્ષણ ચેતના ઈતના કહેતે પુદ્‌ગલાદિ અચેતન દ્રવ્યોસે ભિન્નપણાકી પ્રતીતિ ઉપજતે હૈ, તેથી જબ અનુભવ થાય ત્યાં સુધી ગુણગુણીરૂપ ભેદ કથન જ્ઞાનનું અંગ હૈ. જાનનેમેં ઈતના આતા હૈ, પછી અનુભવ તો ઉસકો છોડકર હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાઈ ! વીતરાગ માર્ગ ! જિનેશ્વર પરમેશ્વર માર્ગ.

(શ્રોતાઃ- વ્યાપ્તનો શું અર્થ કર્યો છે કળશ ટીકામાં ?) એ વ્યાપેલો જ છે, એમાં. એ તો છઠ્ઠાની વાત થઈ. આ તો પાંચમાની વાત છે. એ તો પહેલાં આવી ગયું છે ને, અસ્તુ ? ચારિત્રની એ તો લાંબી વ્યાખ્યા છે. અહીં તો સમકિતની પહેલી વ્યાખ્યા કરી છે. એમાં આવી ગયું છે, શુદ્ધ જીવને અનુભવતા ત્રણેય છે. જોયું ? શું કીધું ? અહીં તો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર ત્રણેય પર્યાયનયનો વિષય છે, એ છે એમ વિકાર પણ છે એમ લઈ લેવું.

પણ શુદ્ધનયથી જોતાં નિર્વિકલ્પ વસ્તુ માત્રને જોતાં શુદ્ધપણું તે રૂપ છે. વસ્તુ પણ એ જ છે ને ? વસ્તુ સ્થિતિ છે ને ? "એતત્ નિયમાત સમ્યગ્દર્શન" – વ્યાપ્તુઃ વ્યાપ્તુઃ શબ્દ એમાં છે ને. લાંબુ છે ને એટલે એતત્ નિયમાત્ સમ્યગ્દર્શન. (શ્રોતાઃ- છેલ્લી ચાર લીટી લ્યો.) હા છે, જુઓને, કીધુંને, "સંસાર અવસ્થામાં જીવ દ્રવ્ય નવ તત્ત્વરૂપ પરિણમ્યું છે" આ ભાષા એ કરી,

એ તો પહેલું પાંચમાંમાં આવી ગયું છે એ તો કહ્યું’તું પહેલા આમાં આવી ગયું છે, એ નવ તત્ત્વરૂપ પરિણમ્યું છે એ મિથ્યાત્વભાવ છે એનામાં. આહાહા ! સંવર નિર્જરા સાચાની વાત અહીંયા નથી, પણ અનાદિથી જીવ અજીવ પુણ્ય પાપ આદિ અને આસ્રવનો અંશ નથી, એટલો એ ગુણસ્થાને પહેલે એટલો એને સંવર વ્યવહારે ગણ્યો. અહીં કર્મનો અંશ ખરે છે એને નિર્જરા વ્યવહારે ગણી અને બંધનો એક અંશ ઓછો હોય એને મોક્ષ ગણ્યો એ દ્રવ્ય. દ્રવ્ય એ નવેય તત્ત્વરૂપે મિથ્યાદૃષ્ટિમાં પરિણમેલ છે. સમજાણું કાંઈ ? આરે... આ.

જુઓ અહીં આવ્યું, કારણકે આ જીવ દ્રવ્ય “દ્રવ્યાંતરેભ્યઃ પૃથક” એમ આવું હોવા છતાં, દ્રવ્ય સ્વભાવની દૃષ્ટિ લેવી છે, દૃષ્ટિ લેના હૈ. આહાહા ! તો પહેલે એ બાત સિદ્ધ કિયા કે પરદ્રવ્ય તો નિમિત્ત માત્ર હૈ ઉસકી કોઈ ચીજકી બાત નહીં. તેરી ચીજ જો દ્રવ્ય ને ગુણ જો શુદ્ધ હૈ ઔર તેરી પર્યાયમાં જો અશુદ્ધતા આસ્રવની પુણ્યપાપની બંધની જે હૈ ભાવ બંધ એ તેરી પર્યાયમેં હૈ ને ઉસમેં આત્મા વ્યાપ્યા હૈ. કોઈ પરદ્રવ્ય કે કારણસે વિકાર હૈ ને મિથ્યાત્વ હૈ ઐસા ભાવ હૈ નહીં. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આવો મારગ છે ભાઈ ! હજી તો, આ તો આપણે ચાલી ગયું’તું થોડુંક. આ તો અમારે ભાઈને લઈને ફીર હિન્દી લિયા. ઔર શુદ્ધનય, વો તો ઉસકા અસ્તિત્વમેં દ્રવ્યમેં, ગુણમેં ને પર્યાયમેં અસ્તિત્વમેં જે હૈ વો બતાયા.

હવે શુદ્ધનયકા વિષય કયા હૈ ? આહાહાહા ! પ્રમાણકા વિષયમેં વિકારી પર્યાય કે પર્યાયકા નિષેધ નહીં હોતા. કયા કહા ? નયચક્રમેં યે હૈ, કે પ્રમાણકા વિષયમેં પર્યાયકા ને વિકૃત અવસ્થાકા નિષેધ નહીં હોતા, માટે તે પ્રમાણ પૂજ્ય નહીં. આહાહા ! ઔર નિશ્ચયનયકા વિષયમેં હૈ, એ પર્યાયકા નિષેધ હોતા હૈ ઔર ત્રિકાળી દ્રવ્યકા આશ્રય હોતા હૈ. માટે નિશ્ચયનય પૂજ્ય હૈ. આહાહાહા ! ઝીણી વાત છે ભાઈ. બીજી રીતે કહીએ તો વસ્તુ જે છે એ અનાદિ અપના ગુણમાં તો હૈ હી. પણ અનાદિ ઉસકી વિકૃત અવસ્થામેં ભી વો આત્મા હી હૈ. એ અવસ્થામેં કોઈ કર્મ આયા હૈ ને કર્મસે હુવા હૈ ઐસા હૈ નહીં. તો ઐસી ચીજકા પહેલે નિર્ણય કરા કર હવે શુદ્ધનયકા વિષય એ તો દો દ્રવ્ય ને પર્યાય દો કા જ્ઞાન કરાયા. પણ વો પ્રમાણ તો સદ્‌ભૂત વ્યવહારનયકા વિષય હૈ. જરી ઝીણું પડશે, કયા કહા ? જો ત્રિકાળી દ્રવ્ય હૈ ઔર ગુણ હૈ ને પર્યાય હૈ ઉસકા વિષય કરનેવાલા પ્રમાણ ઉસમેં હૈ યે. તો એ પ્રમાણ હૈ ઉસમેં દો આયા, તેથી એ પ્રમાણ પોતે સદ્‌ભૂત વ્યવહારનયકા વિષય હૈ, વ્યવહારનયકા વિષય હૈ. આહાહા ! હવે શું થાય ? કયા કહેતે હૈ. આહાહા ! પંચાધ્યાયીમેં હૈ, પ્રમાણ એ વ્યવહારનયકા વિષય હૈ. કયોં કિ ત્યાં એક ન આયા. દો આયા. તો દો આયા. વો પ્રમાણકા વિષય હો ગયા, દો આયા તો વ્યવહારનયકા વિષય હો ગયા, પ્રમાણ વ્યવહારનયકા વિષય. આહાહાહા !!

ભાઈ માર્ગ તો વીતરાગકા કોઈ અલૌકિક હૈ, લોકોમાં અત્યારે તો એટલી બધી ગરબડ, પડીમા લઈ લ્યો ને બ્રહ્મચર્ય લો ને લૂગડા ફેરવી નાંખો. આહાહા ! એકલો અજ્ઞાનભાવ હૈ. (શ્રોતાઃ– બાહ્ય ત્યાગ તો ખરો ને ?) બાહ્ય ત્યાગ તો અનાદિથી છે અંદરમેં, ત્રણેય કાળમેં પરદ્રવ્યકા ગ્રહણ ત્યાગકા તો અભાવ હૈ ઉસમેં. આહાહા ! આદાન ગ્રહણ કરના ઔર છોડના– પરદ્રવ્યકા ગ્રહણને છોડના ઉસસે તો ઓ રહિત ત્રિકાળ હૈ. ઐસા તો ગુણ ત્રિકાળ હૈ ઉસમેં. છોડના એટલે નહીં હૈ ઐસા તો ગુણ હૈ ઉસમેં– ઉસકો છોડના એટલે ઉસકા અર્થ એ હુવા કે

ગ્રહણ કિયા થા ઉસને એમ માન્યા ઉસને. ઝીણી વાત બાપુ ! વીતરાગ માર્ગ ! આહાહા ! હવે એમાંય દિગંબર ધર્મ એ જૈન ધર્મ. એની ચીજ અલૌકિક વાતું છે ભાઈ ! આહાહા ! દુનિયાના પાપના ધંધામાં બાર મહિનામાં ઘણો વખત એનો ત્યાં જાય એને. હેં ? ચોવીસ કલાકમાં બાવીસ કલાક પાપમાં ધંધા રળવા લખવા ને આ ને તે, હવે એમાં એક કલાક મળે કદાચિત્ સાંભળવાનો અને સાંભળે તોય એને નિર્ણય કરવાનો વખત ન મળે. આહાહાહા !

એરણની ચોરી ને સોયના દાન, એમ બાવીસ કલાક ત્રેવીસ કલાક આમાં રહે અને એક કલાક સાંભળવા જાય ત્યાં સાંભળવાનું એવું મળે કે વ્રત લઈ લો પડીમા લઈ લો તપસ્યા કરો, રસ છોડો, લૂગડાં છોડી દો. એકાદ બે લૂગડાં રાખો, રસનો પરિત્યાગ કરો. લ્યો આવી વાતું બધી. (શ્રોતાઃ- કેટલા બધા પરિષહ સહન કરે છે) ધૂળમાંય પરિષહ નથી. સમકિત વિના પરિષહ હોઈ શકે જ નહીં. સમજાણું કાંઈ ? પરિષહમાં તો સહન કરવું એટલે જ્ઞાતા દૃષ્ટાપણે રહેવું એ. એ તો સમકિત હુઆ પછી એને જ્ઞાતા દૃષ્ટાપણું રહે એનું નામ પરિષહ છે. ધનાલાલજી ! આવી વાતું છે ભાઈ ! શું થાય ? ભાઈ. (શ્રોતાઃ- જ્ઞાતાદૃષ્ટા પણે રહેવું એ પરિષહ છે) હા ! એનું નામ પરિષહ છે. એ પરિષહ જય છે. અરે પ્રભુ ! આહાહા !

યહાં કહેતે હૈ, કે ઐસા ભગવાન અપના ગુણ પર્યાયમેં વ્યાપ્ત રહેનેવાલા હૈ. "વ્યાપ્તું" આસ્રવ પુણ્ય પાપ બંધ ભાવ ઉસમેં આત્મા રહેનેવાલા હૈ, આત્માકી પર્યાય હૈ ને આત્મા ઉસમેં આયા હૈ. અનાદિસે એ નવ તત્ત્વરૂપ પરિણમન ઉસકા હૈ. આહાહા ! નવ તત્ત્વોમાં સંવર નિર્જરા મોક્ષ એ અહીંયા ન લેના. દ્રવ્ય સંવર ને દ્રવ્ય મોક્ષ... ઔર "શુદ્ધનયતઃ એકત્વે નિયતસ્ય" શુદ્ધનયસે એકત્વમેં નિશ્ચિત કહા ગયા હૈ. અંતરને જોનારી શુદ્ધનય, જો શ્રુતજ્ઞાનકા નિશ્ચય અંશ, વો ઉસકો દેખનેસે, એ તો પૂરણ સ્વરૂપકો દેખતે હૈ. સમ્યગ્દર્શનકા વિષય પૂર્ણ સ્વરૂપ હૈ, ઔર શુદ્ધનયકા વિષય હી પૂર્ણ સ્વરૂપ હૈ. નય, જ્ઞાનકી અપેક્ષાસે હૈ ઔર સમકિત, શ્રદ્ધાકી અપેક્ષાસે હૈ.

(શ્રોતાઃ- ઉસમેં અપનેકો ક્યા અપનેકો તો ધર્મ કી બાત સૂનની હૈ) આ વાત તો એ ચલતી હૈ. (શ્રોતાઃ- સમ્યગ્દર્શન તો હો જાયને ઉસમેં ક્યા હૈ) ધૂળમાં... સમ્યગ્દર્શન એ જ પહેલી ધર્મની શરૂઆત છે. ધર્મ કહાંસે આયા, ધૂળમેં ? પડીમા લે લિયા બે પાંચ ને દસ ને અગિયાર ને. (શ્રોતાઃ- પંદર હોય તો પંદર લઈ લે.) એમાં શું ? એને ક્યાં આંકડો જ ગણવો છે ને ? વસ્તુ ક્યાં છે એના ઘરમાં ? આહાહાહા ! (શ્રોતાઃ- હમ છોડ દેગા પડીમા કો) પડીમા છોડ દેગા કા અર્થ કયા ? એ તો વિકલ્પ હૈ, ઉસમેં છોડ દેગા તો ? (શ્રોતાઃ- નિર્વિકલ્પ હોગા) નિર્વિકલ્પ હોગા તબ છોડ દેગા. આહાહા ! એ વિકલ્પ ભી આત્માકા આત્મામેં વ્યાપ્ત હૈ. હવે ઉસકો શુદ્ધનયસે દેખનેસે પ્રમાણકા વિષય બતાકર પરકી કોઈ અપેક્ષા પર્યાયમેં નહીં, ઐસા બતાકર હવે શુદ્ધનયમેં કોઈ ભેદકી અપેક્ષા નહીં. આહાહાહાહા !

ભાઈ આ તો તીર્થંકર જિનેશ્વર દેવ. આહા ! જેને ઇન્દ્રો એકાવતારી ત્રણ જ્ઞાનના ધણી, આહા... જેને વૈમાનિકમાંથી છૂટીને સાંભળવા આવે એ વાણી કેવી હોય ભાઈ ! હૈ ? (શ્રોતાઃ- અલૌકિક અદ્‌ભુત.) અહીં લોકો કહે દયા પાળો, વ્રત પાળો હવે એ તો ભીખારા કુંભારેય કહે છે. (શ્રોતાઃ- ભીમ અગિયારસે નથી કહેતા.) ભીમ અગિયારસ અમારે કહેતા હતા ને કીધુંને

અમારે ઉમરાળામાં, ઉમરાળામાં સાંઈઠ વર્ષ પહેલાં રિવાજ એવો હતો, અમારા ગામનો, બીજા ગામમાં ય હતો કે શ્રાવણ મહિનાની આ નોમ છે ને ? એકમ આવે એટલે ગામના જે શેઠિયા હોય એ અમારે રોકડ શેઠ હતા. એ બે ચાર જણાં ભેગા થઈને પાંચ પાંચ સોપારી લઈને જાય. ઘાંચી પાસે જાય, ઘાંચી મુસલમાન, ત્યારે એ સમજે કે હું હું આ વાણિયાના પર્યુષણનો મહિનો આવ્યો. બંધ કરવું પડે, ઘાંચી ઘાણી ન કરે. શ્રાવણ સુદ એકમથી ભાદરવા સુદ પાંચમ સુધી મુસલમાન ઘાંચી પણ ઘાણી ન પીલે, એટલી મહાજનની છાપ હતી. અમારા ગામમાં પાંચ હજારની વસ્તી ઉમરાળા રોકડ શેઠ હતા. પહેલાં તો ઠીક હતું માણસ ઠીક હતાં. પછી તો ઘસાઈ ગયા. માણસ ખાનદાન હતા. અત્યારે છ છોકરા છે અમારે તો સીત્તેર વર્ષ પહેલાંનું બધું એ ઘાંચી મુસલમાન એની પાસે જાય શેઠીયા ચાર, શ્રાવણ મહિનાની એકમે. એટલે એ સમજે આજથી ભાદરવા સુદ પાંચમ સુધી ઘાણી નહીં પિલાય. મુસલમાન નહીં પીલે. કુંભાર પાસે જાય, પાંચ સોપારી લઈને, નિંભાડો ન કરે એક મહિનો. શ્રાવણ સુદ એકમથી ભાદરવા સુદ પાંચમ સુધી. નિંભાડો, નિંભાડો સમજતે હૈ ? (શ્રોતાઃ– વાસણ માટીના પકવે ઈ.) તંત્રી પણ વાણિયાના પર્યુષણ આવ્યા છે એમ કહે એવું તો લૌકિક રીતમાં ગામડામાં હતું. અને પુરૂં થયા પછી પણ શ્રાવણ સુદ એકમથી ભાદરવા સુદ પાંચમ સુધી નિંભાડા બંધ, ઘાણી બંધ, પછી પણ પહેલું શરૂ કરશે એ વધારે પાપી છે એમ માનનારા બેચાર દિ’ આઘા હાલ્યા જાય. કોઈ છઠ્ઠે શરૂ કરે, કોઈ સાતમે કરે, કોઈ આઠમે કરે, એવું તો મુસલમાનમાં મનાતું, મહાજનની વાત, એ ક્યાં ધર્મ હતો ? આહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ? આવું તો ગામડામાં હતું. તમારા શહેરની તો આપણને કાંઈ ખબર નથી. નાગનેશને બધે હશે આ તો અમારે ઉમરાળામાં એટલે તો અમને ખબરને પાંચ હજારની વસ્તી. હવે એ નિંભાડા બંધ કરે, ઘાંચી ઘાણી બંધ કરે માટે એ ધર્મ છે ? એ તો તીવ્ર પાપ, વાણિયાના પર્યુષણ છે, શેઠિયાઓ ગામના છે, અને એમનું અત્યારે પ્રબળ છે, માટે આપણે એવું ન કરાય. મુસલમાન ન કરે પાંત્રીસ દિવસ સુધી મુસલમાન ઘાણી ન હલાવે. એથી એવી તો લૌકિક લાઈન હતી એ તો. અહીંયા તો પરમાત્મા કહે છે, વિકારની દશા ચાહે તો એ શુભની વિકાર દશા, બીજાને નુકશાન ન કરશો, હિંસા ન કરશો. આ ન કરશો એવો જે ભાવ એ પણ એક વિકૃત અવસ્થા છે અને એમાં આત્મા વ્યાપેલ છે, એ વિકૃત અવસ્થા કોઈએ કરાવી છે એમ નથી.

હવે, એવો આત્મા દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયમાં રહેલો હોવા છતાં શુદ્ધનય એટલે જે નયનો અંશ ત્રિકાળને વિષય કરે છે તેને શુદ્ધનય કહીએ. એક અખંડ આત્મા અભેદ જેમાં ગુણગુણીનો ભેદ પણ નહીં, જેમાં પર્યાયનો ભેદ નહીં, નિર્મળ પર્યાયનો પણ જેના વિષયમાં ભેદ નહીં. આહાહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? આહાહા ! શુદ્ધનયસે એકત્વમેં નિશ્ચિત કિયા ગયા. એકપણે નિર્ણય કરાયા. આહાહાહા ! એક જ્ઞાયકભાવ ધ્રુવભાવ, સ્વભાવભાવ, નિત્યભાવ, સામાન્યભાવ, સદૃશભાવ, એકરૂપ રહેનેવાલા ત્રિકાળી એ શુદ્ધનયકા વિષય ઉસમેં નિર્ણય કરાયા. સમજમેં આયા ? આરે ! આવી વાતું હજી તો આ કળશા...

મહા પ્રભુ એ વીતરાગનો માર્ગ એકેક શ્લોકે દિગંબરના સંતોએ ગજબના કામ કર્યાં છે. આહાહા ! એવી વાત ક્યાંય છે નહીં. આહાહા ! પણ એમાં જન્મેલાને તમને ભાન કે દિ’ હતી

ત્યાં. (શ્રોતાઃ- એમાં જન્મેલા છે એવું આપણે માનવું શું કામ) પણ દિગંબરમાં જન્મ્યા છે ને આ બધા. (શ્રોતાઃ- નામના છે) નામ નિક્ષેપ છે, ચીમનભાઈ ! આહાહા ! ભગવાન સર્વજ્ઞદેવ, પરમેશ્વરે એમ કહ્યું ઐસા કહા કે તેરી દશામેં વિકૃત અવસ્થા અનાદિકી હૈ, આસ્રવ, બંધ ભાવ રાગાદિ પુણ્ય પાપ મિથ્યાત્વ, યે તેરી દશામેં હૈ, તું ઉસમેં આયા હૈ, કોઈ કર્મસે આયા હૈ ઐસા નહીં. ઈતની બાતકા જ્ઞાન કરાકર, એ સમ્યગ્જ્ઞાન નહીં. ઓલામાં કહ્યું બતાવ્યું'તું ને જ્ઞાનનો અંગ, હવે સમ્યગ્જ્ઞાન કબ હોતા હૈ ? કે ત્રિકાળી ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ ધ્રુવ સ્વરૂપ જો શુદ્ધનયકા ને સમ્યગ્દર્શનકા વિષય હૈ, એ સમ્યગ્દર્શને ત્રિકાળીકો બતાયા. શુદ્ધનયે ત્રિકાળીકો જાના. આહાહાહાહા !

(શ્રોતાઃ- શુદ્ધતા ત્રિકાળ) ત્રિકાળ શુદ્ધ એક વસ્તુ વર્તમાન ભલે ત્રિકાળમાં ન લો, તો વર્તમાનમાં ધ્રુવપણું એકરૂપ તે તેનો વિષય, આ તો શાસ્ત્ર ભાષા છે. આહાહા ! જેમાં સમ્યગ્દર્શનના વિષયમાં, ને શુદ્ધનયના વિષયમાં ગુણગુણીનો ભેદ પણ ન આવે, એની વિકારી પર્યાય તો ન આવે પણ અવિકારી પર્યાય સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય સમ્યગ્દર્શનના વિષયમાં ન આવે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહાહા ! આ તો સંતોની વાણી છે બાપા ! દિગંબર સંતો એટલે કેવળીના કેડાયતો. આહા ! કેવળજ્ઞાનીના કેડે ચાલનારા, અને કેવળજ્ઞાન લેનારા એક-બે ભવે મોક્ષ જનારા. એ સંતોને કરુણાનો વિકલ્પ આયા તો આ શાસ્ત્ર બન ગયા. આહા !

તો કહેતે હૈ, કે આમ આત્મા દેખો તો તેરી વિકારી પર્યાયમેં ભી વ્યાપ્ત તો હૈ. સારા દ્રવ્ય પર્યાય દેખનેસે તો યે દોય ઉસકી હૈ પણ હવે ઉસકા કલ્યાણ કરનેકા ઉપાય બતાના હૈ, તો ઉસમેં તો એકરૂપ ત્રિકાળ દ્રવ્ય જો હૈ ધ્રુવ વો શુદ્ધનયે બતાયા. યે દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયમેં વ્યાપ્ત હોને પર ભી, શુદ્ધનયે એકલા દ્રવ્યકો બતાયા. દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયમેં વ્યાપ્ત નામ રહેલા હોને પર ભી સમ્યગ્દર્શને એકલા ત્રિકાળીકો બતાયા. ત્રિકાળી તે હું. પરમાત્મ દ્રવ્ય તે હું. એ આયાને ૩૨૦ ગાથામેં, જયસેન આચાર્યની ટીકામાં ૩૨૦, મેં તો પરમાત્મ દ્રવ્ય હું. હૈ ? ૩૨૦ નહીં ? વ્યાખ્યાન હો ગયા હૈ.

જુઓ, સંસ્કૃત ટીકા હૈ (ગુજરાતી) "જે સકલ નિરાવરણ, અખંડ એક પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય, અવિનશ્વર, શુદ્ધ પારિણામિક પરમ ભાવ લક્ષણ નિજ પરમાત્મ દ્રવ્ય તે જ હું છું". જુઓ આ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય આ શુદ્ધનયનો આ વિષય. આહાહા ! વિષય નામ ધ્યેય. આહાહા ! સમ્યગ્દર્શનનું ધ્યેય, ધ્રુવ ધ્યેય છે. ધ્રુવ ધ્યેય હૈ. સમ્યગ્દર્શનકા વિષય ગુણગુણી ભેદ ને પર્યાય ઉસકા વિષય નહીં. આહાહાહા ! ક્ષાયિક સમ્યગ્દર્શનકા વિષય ભી ધ્રુવ હૈ, ક્ષાયિક સમકિત સમકિતકા વિષય નહીં. આ તો સંસ્કૃત ટીકા છે. આ તો ઘણું હાલ્યું આ તો તેંતાલીસ વર્ષ ઉપરાંત હાલ્યું આ તો. આહાહા ! ભાઈ ! એણે સમજવું પડશે બાપુ ! ચોર્યાસી લાખના દુઃખો એણે વેઠયા છે. એ કાલે આવ્યું'તું ઓલામાં સજ્જાયમાં, છ ઢાળામાં કે એના દુઃખની ભાષા કરોડ જીભે ન કહેવાય બાપુ ! આહાહા ! એમાં આવ્યું'તું. એણે દુઃખ વેઠયાં છે ભાઈ એની પર્યાયમાં, સંયોગના નહીં, મિથ્યાત્વ અને રાગ દ્વેષના મલિન પરિણામ મહા દુઃખરૂપ એને એણે વેઠયા છે. એ દુઃખની વાત કરોડો જીભથી કહી શકાય નહીં. ભાઈ ! આહાહા ! અરે ! તું ભૂલી ગયો પ્રભુ તને, તારી તને દયા ન મળે નાથ, તું કોણ છો ? ક્યાં છો ? આહાહા ! સમજાણું કાંઈ ? કાલે આવ્યું'તું છ ઢાળામાં.

અને એક એ આવ્યું 'તું નિગોદમાંથી ત્રસની પર્યાય પ્રાપ્ત થાય એ ચિંતામણી (રતન) જેવું છે. આહાહા ! ત્રસપણું હજી બે ઈન્દ્રિય, ત્રણ ઈન્દ્રિય, ચાર ઈન્દ્રિય આહાહા ભાઈ ! તને આ માંડ મળ્યું, નિગોદના ગોદમાં પડયો હતો, પ્રભુ અનંત કાળમાં દુઃખી. આહા ! ભાઈ ! તું બહાર નીકળ્યોને હવે તું. આહાહા ! એ ચિંતામણી રતન જેમ મળે તેમ ત્રસ થાય. આહાહા ! આ મનુષ્યપણું ને એમાં આ ભગવાનની વાણીનો યોગને, આહાહા... એ બધું મળ્યું છતાં, જો એ શુદ્ધનયનો વિષય દૃષ્ટિમાં ન લીધો તો બધું નિરર્થક જશે. આહાહાહા ! તારા દાન ને દયા ને મંદિરો બનાવ્યા ને કરોડો રૂપિયા ખર્ચ્યા ને, આહાહા ! આ મોટા ૨૬–૨૬ લાખના મકાન ને માટે ત્યાં ધરમ થઈ ગયો અંદર ને આહાહા !

(શ્રોતાઃ– ધર્મ તો નથી પણ કાંઈ મદદ તો કરશે !) જરીયે મદદ કરશે નહીં, નુકશાન કરશે. શુભભાવ તો આત્મામાં નુકશાન કરનાર છે. આકરી વાત છે બાપા ! વીતરાગનો માર્ગ, આહા.... જિનેશ્વરદેવ જેના ઇન્દ્રો તળીયા ચાટે, અને ઇન્દ્રો જેની સભામાં કૂતરીના બચ્ચા જેમ બેસે તેમ બેસે, ભાઈ ! એ માર્ગ કેવો હશે એ બાપુ. આહાહા ! એ માર્ગ સાંભળવો પણ મહાભાગ્ય હોય ત્યારે મળે અને અંતર પુરુષાર્થ કરે તો પ્રગટ કરે. આહાહા ! આ એટલામાં હાલ્યું. અહીં તો હજી. આહા !

શુદ્ધનયસે એકત્વમેં, શુદ્ધનયથી જોતાં એકપણામાં નિર્ણય કરાવ્યો. ગુણ અને પર્યાયની અનેકતા છે. તે ભલે એના સત્ત્વમાં હો પણ હવે આશ્રય લેવા યોગ્ય વસ્તુ છે એ તો ત્રિકાળી દ્રવ્ય જ્ઞાયકભાવ છે. આહાહા ! એમાં એનો નિર્ણય કરાવ્યો એકત્વમાં. આહાહા ! એકપણાનો અંદર નિર્ણય કર. અનુભવ તો તને સમ્યગ્દર્શન થાય, એ વિના થોથાં છે બધું. સમજાય એવું છે આમાં. આહાહા ! ભાષા કાંઈ એવી નથી, બાબુલાલજી ! ભાષા તો તમારી હિન્દી આવી આજ તો. હવે લોકો આવશે ને કાલને પરમ દિ' થી, હિન્દી લોકો આવશે ને હવે તો શરૂઆત થઈ ગઈ થોડી થોડી. આહાહા ! આહાહા !

શુદ્ધનયથી એકત્વમાં નિશ્ચિત કિયા ગયા હૈ, કયા હૈ ? "પૂર્ણજ્ઞાન ઘનસ્ય" શુદ્ધનયે એકત્વનો નિર્ણય કરાયા વો ચીજ કયા હૈ ? પૂર્ણજ્ઞાનઘન હૈ ભગવાન ! આહાહાહાહા ! વિકાર તો નહીં, પણ પર્યાય જિસમેં નહીં. આહાહાહા ! (શ્રોતાઃ– અભેદ તરીકે તો પર્યાય છે ને ?) બિલકુલ નહીં. અભેદમાં પર્યાય કેવી ? પર્યાય અભેદનો વિષય કરે છે. પર્યાય તો અભેદનો વિષય કરે છે. એના વિષયમાં પર્યાય નહીં. એ તો હમણાં કહ્યું પહેલું એ કહી ગયા છે. સમ્યગ્દર્શનના વિષયમાં સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય નહીં. વાત થઈ ગઈ બધી, ધ્યાન રાખે તો બધી આવે છે હારે. (શ્રોતાઃ– બે વાત થઈ) બે વાત થઈ.

પૂર્ણજ્ઞાનઘન શુદ્ધનયનો વિષય એકત્વ બતાવ્યો એ શું ચીજ ? આહાહા ! જ્ઞાનની પ્રધાનતાથી કથન છે. બાકી અનંત ગુણનો કંદ એવો એકરૂપ, (નિજાત્મા) આહાહાહાહા ! એ એના આશ્રયે સમ્યગ્દર્શન થાય, એ શુદ્ધનયનો વિષય. બાકી બધા થોથાં. આ જ્યાં સુધી ન કરે, ત્યાં સુધી બધા એકડા વિનાના મીંડા, પોક મૂકવા જેવું છે એને. સમજાણું કાંઈ ? આહાહાહા ! પીછે થોડી બાત હૈ. વખત થઈ ગયો.

(શ્રોતાઃ– પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)